

Bibeltime om dåpen v/Mikael Bruun, prest i DELK Kristiansand

Holdt på fellesskapsdag i DELK-Østfold 02.12.23

Dåpen – Min eller Guds gjerning

Sentrale bibelvers

Markus 1,8 (Jesu dåp), 1. mosebok 17,1-10 (abrahamspakten og omskjærelsen), Johannes 3,1-16 (gjenfødselen ved vann og ånd), 1. kor 12,13 (dåp i ånden), 1. peter 3 (frelsen i dåpen), kolosserne 2 (død og begravet i dåpen), efeserne 4 og 5 (en dåp og vannbadet i ordet)

Innledning

Tema for denne bibeltimen er dåpen – min eller Guds gjerning. For dere som kjenner meg, og hva DELK som en evangelisk-luthersk kirke står for, så er nok svaret allerede innlysende. Det er Guds gjerning. Så, der har dere svaret, men jeg vil ikke anbefale å gå hjem likevel. Ja vel har jeg stilt et spørsmål med en åpenbar konklusjon, men vi skal se at i den tiden vi lever i, med stor læreforvirring på mange punkter så er det faktisk ikke helt uvesentlig å stille et slikt spørsmål. Det er faktisk ganske viktig.

Burde jeg ikke gå inn i bibeltekstene med et mer åpent sinn enn det jeg gjør, åpen for muligheten om at begge deler kan være en mulig konklusjon, etter at jeg har arbeidet med tekstene? Nei, ikke egentlig. Det er ikke slik jeg eller den lutherske tradisjon forholder seg til bibeltekster. Det er faktisk ikke slik som vi gjerne ofte hører at alt i bibelen kan tolkes den ene eller andre veien og at alle muligheter er like gode. Det er en form for relativisme som har sneket seg inn i kirken, og det skal vi ikke ha noe av. Sånt driver vi rett og slett ikke med. Nei, Bibelen, læren vi har overlevert fra apostlene og de lutherske bekjennelser er samstemte i dette, at dåpen er noe Gud gjør med oss mennesker, ikke noe vi selv gjør.

Men hvorfor bruke tid på dette? Hvorfor ikke bruke tid på ekteskap og kjønn eller noen andre av de store etiske spørsmålene det brenner om i kirken i dag? Dette er jo absolutt også viktige spørsmål, men jeg tror at vi ofte kan se oss blinde på de store etiske spørsmålene, og da ikke få med oss at det faktisk hersker ganske stor forvirring om læren på andre punkter i kristne sammenhenger, som også faktisk er ganske viktige. Jeg tror ikke jeg underdriver når jeg sier at læren om at dåpen er min gjerning er den mest utbredte i Norge i dag. Du finner den på to steder. Du finner den der den tradisjonelt har vært, hos baptister og pinsevenner som gjør et poeng av at troen *skal* forutgå dåpen, og at dåpen derfor er min bekjennelsehandling og ikke stort mer, og du finner den hos det store flertall av de som døper barna sine i den norske kirke, hvor man vektlegger at det er av tradisjon at de velger å gjøre dette med barna sine. Begge deler reduserer Guds store gave til oss i dåpen til noe vi gjør selv, og som en sant evangelisk kirke er vi faktisk nødt til å få bukt med alt slikt.

Dåpen er en av de største gaver Gud noen sinne kunne gitt til sin kirke, og hvis vi mister av syne at det er noe han gjør for oss, ja da mister vi denne gave.

Dåpen er min gjerning

Før vi går inn i selve tekstmaterialet, så er det nødvendig med en kort presentasjon av bakgrunnen for å forstå hvorfor noen kan tenke seg at dåpen primært er noe vi gjør, en offentlig bekjennelse. Jeg baserer meg stort sett på det jeg har erfart av tenkning rundt dette i samtaler med personer som holder seg til dette synet. Mange tenker altså at det aller viktigste med dåpen er at det er en offentlig bekjennelse om at man har blitt en kristen, etter at man er kommet til tro.

Man leser om folk som ble døpt i apostlenes gjerninger, og man leser om f.eks den etiopiske hoffmann. Så ser man der at disse mennesker ble døpt på sin tro og bekjennelse, også i et eller annet slags misforstått angrep på barnedåpen slår man seg fullstendig vrang og leser aldri hva Bibelen ellers sier om dåpen. Man slutter automatisk at fordi det ikke står noe mer enn at de ble døpt etter at de kom til tro, så er dåpen kun det, en bekjennelse, og Gud gjør ikke noe spesielt gjennom dåpen. Det er jo troen som er det sentrale. Og det kan vi jo så sett være enige om at troen er det sentrale, men som Jesus sier i Markus 16,16 (Les), så skiller vi ikke troen og dåpen fra hverandre.

Men altså, hvis man egentlig ikke tenker seg at Gud gjør så veldig mye i dåpen, så gir det jo mening å se på det som vår egen gjerning, noe vi gjør for å vise oss selv og verden at vi er kristne. Og, jeg har ikke tenkt til at dette skal bli et forsvar av barnedåpen, selv om det vil slutte naturlig av det lutherske dåpssyn å døpe barn, så er det jo faktisk viktig å vise at også når en tidligere udøpt voksen kommer til tro og blir døpt, så virker Gud store ting og himmelske undere gjennom den samme dåp.

Og, jeg vil også påpeke at det er ganske alvorlig å se på dåpen som sin egen gjerning. Vi er liksom blitt så vant til i såkalt konservative kretser å opphøye de etiske spørsmål til det store lærespørsmål som det kreves enighet om, at vi glemmer hvor viktig spørsmål om f.eks dåp har vært for kristne opp gjennom, det handler jo faktisk om selve frelsesforståelsen. Vi tenker gjerne i vår tid at så lenge vi er enige med andre kristne om at homofili er noe som forbys i Guds Ord, for eksempel, ja da kan vi stå sammen med dem, men de liberale, de må vi sky unna! Nå skal ikke jeg ha på meg at jeg tar til orde for noe som helst form for fellesskap med de som avviser sentrale etiske dogmer i den kristne kirke, det skal vel uansett litt til før jeg får den merkelappen med min historie, men vi skal faktisk være klar over at det er en vel så stor vranglære å si at dåpen er

min gjerning, noe jeg gjør, Gud handler ikke gjennom den, som det å si at homofili er noe Gud velsigner.

Hvorfor? Fordi Guds Ord er mettet med Ord om de gaver Gud gir oss i dåpen, og det å avvise de ordene som symbolikk eller annet blir jo i samme gate som å si at «Paulus var en mann av sin tid, han mente noe annet» om homofili, for eksempel. Hva er det egentlig som går i oss mennesker, som kaller seg kristne, som kan lese i Guds Ord om de ufattelig store himmelgaver han gir oss i den hellige dåp, også bare er vi sånn: «Nei, Gud gir meg ikke noe i dåpen, dåpen er noe jeg bestemmer meg for å gjøre for å vise at jeg er en kristen». Er ikke Det gjerningskristendom gal som noen annen, så vet ikke jeg. Der ligger gamle adam og lurer vet dere, vil ikke ta imot Guds gave, fordi den gjerning vi gjør selv, den virker så mye finere og gjevere, den kan vi smykke oss med, vise frem for verden. Men en gave gitt av nåde, den vil vi ikke ha.

GTs paktforståelse

For dåpen *er* en gave gitt av nåde, og det er den eneste måten det er rett å se på den på. Men, for å forstå rett hvordan dette henger sammen, og hvordan Gud rett og slett setter oss inn i sin nye nådepakt ved Jesus Kristus ved denne dåpen, så må vi se på paktsforståelsen i Det gamle testamente. **Les 1. mosebok 17,1-10.**

Abraham er en interessant skikkelse. I kapittel 15 kan vi også lese om at Gud gir ham et løfte, hvor han sier at du skal få et barn. Så var det litt så som så med Abrahams tro, han ble i alle fall utålmodig, tok saken i egne hender og fikk barn med Hagar. Ikke helt heldig det der, altså. Men det er ikke det vi skal se på nå.

Når Gud oppretter en pakt, så er det Gud som oppretter denne pakten. Vers to, *jeg* vil opprette min pakt med deg. Alt det som innebærer i denne pakten er det Gud som vil gjøre, og vi leser at Gud vil gjøre Abraham til et rikt folk, et stort folk, han skal få land i eie og konger skal komme fra ham. Dette er store ting som Gud vil gjøre, og vi vet at Gud holdt sin side av denne pakten gjennom historien.

Men, vi vet at en pakt alltid har to sider. Mennesket, Abraham, får en befaling: Vandre for mitt åsyn og vær ustraffelige. Det er ganske heftige ord, for vi vet med oss selv og vi ser også gjennom Bibelen hvordan det gikk med Israel. De var på ingen måte ustraffelige.

Men hva er det Gud gjør da? Det er interessant, og vi må absolutt bite oss merke i dette, hva Gud gjør når et menneske bryter pakten: Gud forblir trofast på sin side.

Hele det gamle testamente er jo egentlig en pendel som svinger, Israel, Guds paktsfolk, lever i pakten, så bryter de den og får sin straff, men pakten er kanskje brutt fra deres side, men ikke fra Guds, så når de vender om så står pakten fremdeles fast, og man kan gå tilbake til å leve i en alvorlig mening om å holde den fremdeles. Mennesket får jo i befaling å holde pakten selv, så det er ikke uvesentlig hvorvidt man gjør det eller ikke. Mennesket må selv leve i pakten med Gud, men pakten i seg selv forsvinner ikke om mennesket skulle bryte den.

Så ser vi også at det hører med et paktstegn, i dette tilfellet er det omskjærelsen. Omskjærelsen gjør jo faktisk ikke noe i seg selv annet enn det fysiske som gjøres, men viser til den åndelige pakt mellom Gud og hans folk. Og, vi ser også at pakten som Gud innstifter er noe som skal vedvare. Vers 9, Abraham får i befaling å holde pakten, men han får også et ansvar for å overlevere denne pakten videre til de neste slektsledd, og de igjen vil få det samme ansvaret. Guds pakt må overleveres, og

eksisterer aldri i et vakuum – den er tradisjonell i ordets rette betydning, den skal overleveres og er overlevert.

Vi må også merke oss at det vil jo ikke hjelpe noen om han er omskåret, men aldri så troløs. Nei, paktstegnet blir på mange måter sekundært, det er overholdelsen av pakten som er det viktige, fra menneskets side. Men gjennom omskjærelsen ble de altså satt inn i paktsfolket, og får på den måten mulighet til å leve i pakten, noe de ikke hadde hatt om de ikke var en del av paktsfolket.

Så langt altså om GTs forståelse av hva en pakt er. Et viktig bakteppe for å forstå dåpen og hvordan den setter oss inn som den nye pakts folk.

Ekskurs: Hva med de som ikke blir døpt?

Men før vi går videre til å snakke om de store ting som Gud gir oss i dåpen, så tar vi oss tid til en liten digresjon, eller ekskurs som man kaller det på akademisk. For, et spørsmål som ofte reiser seg når man snakker om at dåpen er noe Gud gjør i oss, er dette med hva som skjer med de som *ikke* døpes. De vi i dette tilfellet må snakke om er jo de som av ulike grunner hadde ønsket å bli døpt, men som ble fratatt muligheten.

Røveren på korset er fra Bibelen det mest kjente eksempelet. I vår tid så kan man snakke om barn som dør før man rekker å døpe dem, de tusenvis av barn som dør i abort, eller ganske enkelt voksne som kommer til tro før de rekker å bli døpt. Siden Jesus har befalt i Matteus 28 at den kristne kirke skal døpe, så befatter vi oss ikke her med de som ikke vil døpes eller mener at det ikke er nødvendig, det er en annen samtale som vi ikke har tid til i dag.

La oss si det enkelt: Gud har lovet oss store ting i dåpen, frelse og evig liv. Dette er Guds gaver som han har fortalt oss hvordan vi kan få del i, som vi skal se av bibeltekster litt senere. Men selv om Gud har lovet oss at vi

får del i gavene ved dåpen, så betyr jo ikke det at Gud *ikke* kan gi gavene på andre måter. Et eksempel er barn som blir døpt, da skjer gjenfødselen i dåpen. En voksen som kommer til tro vil allerede vært gjenfødt ved sin tro, og ha syndenes forlatelse ved den samme tro, samtidig som han selvsagt skal døpe seg for å der få sikkerhet og løfte om alt dette. Og Gud kan altså gi sine gaver til den han vil når han vil, så også med alt det som loves i dåpen.

Et interessant perspektiv kan vi få fra Kyrillos, som var biskop av Jerusalem i andre halvdel av 300-tallet. Han skriver i en dåpskatekese at ja visst er dåpen nødvendig til frelse og den som ikke tar imot dåpen kan ikke bli frelst, *bortsett fra martyrene*. Og dette er svært interessant, hvordan martyrene avlegger sin bekjennelse på arenaen og døpes i sitt blod, der kristne i fredstider skal døpes i vann.

Her kan det også passe å bemerke at bekjennelse *er* jo faktisk en viktig del av dåpen, vi er ikke uenige i det. På samme måte som bekjennelse og trofasthet hørte med for den gamle pakts jøder, så hører også bekjennelsen og troen med i den nye pakt. Men innførelsen i pakten, å få del i paktens løfter, og å være en del av paktens folk, det kan skje før man selv er i stand til å avlegge bekjennelsen, ved at foreldrene på dine vegne setter deg inn i det paktsfolket de selv er en del av. Men, vi får gå videre før dette blir en utlegning av barnedåpen, det er ikke det vi først og fremst er interessert i nå.

Dåpen som pakt

Før, et sentralt spørsmål her er jo dette: Kan vi forstå dåpen som en pakt? Eller, rettere sagt, dersom Gud har opprettet en pakt med oss mennesker ved Jesu stedfortredende død på korset, hvor han sonet

verdens synder og har lovet oss tilgivelse for syndene våre, er dåpen en måte vi trer inn i denne pakt på? For dåpen i seg *selv* er jo ikke noe, altså bare vannet, men det er vannet og Guds Ord som virker sammen, og Ordet peker jo rett og slett bare på nettopp den pakten Gud ville gjøre med menneskene i de siste tider.

Apostelen Peter sier i sitt første brev: **Les 1. Peter 3,18-22**

Her kommer det egentlig klart frem som dagen at apostelen forstår dåpen som en pakt. Og hvis vi da ser dette i lys av hvordan Abrahampakten blir forstått, så gir det oss noen gode muligheter til å se på dåpen i et paktslys.

Paulus skriver også i kolosserbrevet: **Les Kol 2,9-15.**

Her sammenlignes dåpen tydelig og klart med omskjærelsen, noe som henleder tankene våre nettopp på denne pakt som Gud gjorde med Abraham. Skulle Gud handle noe annerledes med oss? Så ser vi klart at dåpen også er en pakt, og vi skal nå gå litt nærmere inn på *hva* denne pakten består i.

En dåp? Vannet og den hellige ånd

Det første vi må se på er hvordan Den hellige ånd og vanndåpen henger sammen.

Les Johannes 3,3-6

Jesus sier at man må bli født på ny av vann og ånd for å komme inn i Guds rike. Og Paulus sier i 1. kor 12,13: For med en ånd ble vi alle døpt. OG i efeserne fire: Det er en dåp. Dette er ganske viktig å bite seg merke i. Det nye testamente forstår ikke dåpen i vann på noen annen måte enn at det er der Den hellige ånd gis. At man kan lese om noen som ikke hadde fått Den hellige ånd i apostlenes gjerninger, selv om de var døpt, vitner etter alt å dømme om at de rett og slett hadde blitt døpt med en annen dåp før åndens komme eller før Jesus innstiftet den kristen dåp i Matteus 28.

Den kristne kirke har til alle tider sammen med den hellige skrift bekjent dette klart og tydelig, at det finnes kun en dåp, man skiller ikke på vanddåpen og åndsdaopen. Jeg trenger egentlig ikke å utbrodere dette så veldig mye mer, men vi må ha dette etablert for å ha med oss det som Luther sier, at dåpen ikke bare er vann.

Frelsen i dåpen og samfunn med Kristus

For saken er nemlig den at der Guds hellige ånd er for å meddele Guds ord, der er frelsen. I Efeserne 5 snakker Paulus om kjærligheten mellom mann og kvinne, og forteller at Kristus gav seg selv for kirken for å hellige den, ved å rense den i vannbadet i Ordet. Vers 26. Så det er altså det sentrale her, at dåpen nemlig ikke bare er vann, men at det er vann som hører sammen med Guds ord og befaling, som Luther sier det så fint. At uten Ordet som hører med vannet, så er ikke vannet en dåp, det er bare vann. Så da kan man jo lure på hva man egentlig tenker når man sier javisst skal man døpe, men det har ingen nytte. Har kanskje ikke Guds Ord noen nytte? Og hvilket Ord er det snakk om? Jo, Markus 16 igjen, den som tror og blir døpt skal bli frelst. I 1. Peter som vi leste er det også klart at dåpen frelser. Men dåpen frelser ikke av seg selv, eller, rettere

sagt, det er ikke vannet som frelser, men det løftet som er knyttet sammen med vannet. Det er jo det som er skjæringspunktet her. Ingen tror at bare det å øse vann over noen kan frelse dem, men når dåpen setter oss inn i paktens løfter, vi blir Guds barn og paktens folk, og alt dette skjer ved Guds Ord, ja da kan vi virkelig frimodig bekjenne at dåpen har frelsende kraft.

For hva er det egentlig vi får del i ved dåpen? Jo, i vers 18 hos Peter så sier han at Kristus led for synder, han var rettferdig for de urettferdige, for å lede oss frem til Gud. Det er jo dette Gudsordet det er snakk om, selve evangeliet. At Jesus Kristus gav sitt liv for våre synder, han sonet dem alle på korset, og han oppstod for at vi skulle få del i hans rettferdighet.

Så er det jo dette dåpen meddeler, ikke noe i seg selv som om dåpen var en magisk formel, men det frelsende Gudsordet om Jesus Kristus, Guds sønn.

Så er altså dåpen vår ark, som Peter beskriver det, der vi på Guds Ord og løfte går inn, og blir bevart fra alt det onde. Luther forklarer det jo slik at når Guds Ord sier at det er frelse i dåpen, så betyr det at det er frelse fra synden, døden, og djevelen. De tre onder som vi mennesker har å stri med i dette livet.

Da ser vi også at det ikke beror noe på våre egne gjerninger, annet enn at vi går inn i dåpen, lever i dåpen, og tror på dåpen. Gud har jo innstiftet dåpen for at vi skal bruke den, på samme måte som han befalte Noah og hans folk å gå inn i arken, så er dåpen vår inngangsdør til kirken, som er den nye pakts sanne ark, til frelse ikke bare for noen få, men for alle dem som tror.

Det store her er jo at vi faktisk blir forenet med Kristus i dåpen. Vi husker at vi leste i kolosserne: Kjødets legeme ble avlagt, ved kristi omskjærelse, idet dere ble begravet med ham i dåpen, og i den ble dere også reist opp

med ham, ved troen på Guds kraft. Og vi må lese nå når vi nærmer oss avslutningen også fra romerne 6: **Les Rom 6,1-11.**

Dette her må vi jo virkelig kunne kalle indrefiletten av hele den kristne dåpstanken, at vi er forenet med Kristus i dåpen. For Kristus har jo gjort alt dette for oss, han er død for oss, han er oppstanden for oss. Hele sitt liv, sin gjerning, alt er for oss. For det blir jo også et spørsmål om hvordan vi kan få del i alle disse store tingene han har gjort. Hvordan kan jeg få del i Jesu død til mine synders forlatelse? Hvordan kan jeg få del i Jesu liv til min oppstandelse, og hvordan får jeg del i hans rettferdighet, den som regnes meg til rettferdighet? Ved troen, ja visst, men som vi altså har vist hører dåpen og troen sammen. I normale tilfeller der kirken fungerer som den skal hører begge deler med, og du har ikke den ene tingen uten den andre.

Og da er vi altså ved dåpen forenet med Kristus. Forstår vi egentlig hvor stort dette er? Vi kan aldri miste dåpens store gave av syne, for det er i dåpen at vi eier Kristus. Det er ingen ting i Bibelen som antyder noe i nærheten av at dette skal forstås symbolsk eller billedlig. Paulus sier dere *er*, og slik skal vi forstå det.

I dåpen er det så mange herlige og store løfter, at en kristen kan faktisk virkelig si *jeg tror på min dåp*. Uten at det er noe avguderi eller gjerningskristendom. Jeg skulle gjerne ha likt å hørt en som avviser dåpens gave og nytte, og påstår at det er kun en utvendig gjerning, si det samme. Da har du gjerningskristendom da. Men når Gud har lovet oss så store ting som selve frelse, ja det å være forenet med Kristus i dette vannbadet ved Ordet og Ånden, ja da kan man faktisk si at jeg tror på min dåp, og med det ikke mene noe annet enn at jeg tror på Jesus Kristus og de løfter Gud har gitt meg vedrørende hans død og oppstandelse.

Umulig at det er noe annet enn Guds gjerning

Jeg vil også avslutte med å slå helt utvetydig fast, selv om det har vært tydelig hele veien gjennom her, at det er helt umulig for oss å forstå det på noen annen måte enn at dåpen er Guds gjerning. Ja visst skjer det med utvendige midler og ved prestens hender, men når Guds Ord hører med, da er det Gud selv som handler. Slik er det jo også med prekenen og med nattverden. Du har utvendige ting – Prestens stemme, brødet, og vinen, men det er himmelske mysterier og Gud selv som virker gjennom disse tingene, så troen skapes og opprettholdes. Slik er det også med dåpen.

Vi kan ikke miste dette, noe kristendommen i verden i dag, også i Norge, er i ferd med å gjøre. Bare fordi barnedåpen misbrukes i noen av våre største kirker, så kan vi ikke miste dåpens skatt og skjønnhet bare for det. Hvis vi ser hvor store ting Gud har lovet – frelse, syndenes forlatelse, forenelse med Kristus – ja selve hjertets omskjærelse som setter oss inn som et barn av den nye pakt, hvem vil med en gram av sin egenrettferdighet våge å påstå at dette er *hans* gjerning? Da gjør vi jo oss selv til frelser og setter oss i Guds sted, eller vi gjør Gud til en løgner, om vi sier at Gud ikke har lovet oss så herlige ting som vi har sett at han gjør.

Mister vi dette så mister vi den største skatt som er gitt kirken, vi mister den faktiske tingen som troen kan gripe til. For om vi forstår troen som dette å tro Guds løfter, ja da gir det jo ganske enkelt mening å si at troen kan gripe dåpen, som Luther sier det. For når du griper til din dåp i tro, da griper du Guds løfter. På denne måte har Gud gitt oss noe håndfast å gripe til som overgår alle følelser og dårlige dager. Den overgår alle djevelens angrep og samvittighetens anklager – jeg er døpt, og der har Gud lovet meg store og herlige ting. Dette vil jeg bygge min tro på, og i denne tro vil jeg leve og dø.

Ære være Faderen, og Sønnen, og Den hellige ånd. Som var, er, og blir,
en sann Gud, fra evighet til evighet. Amen.